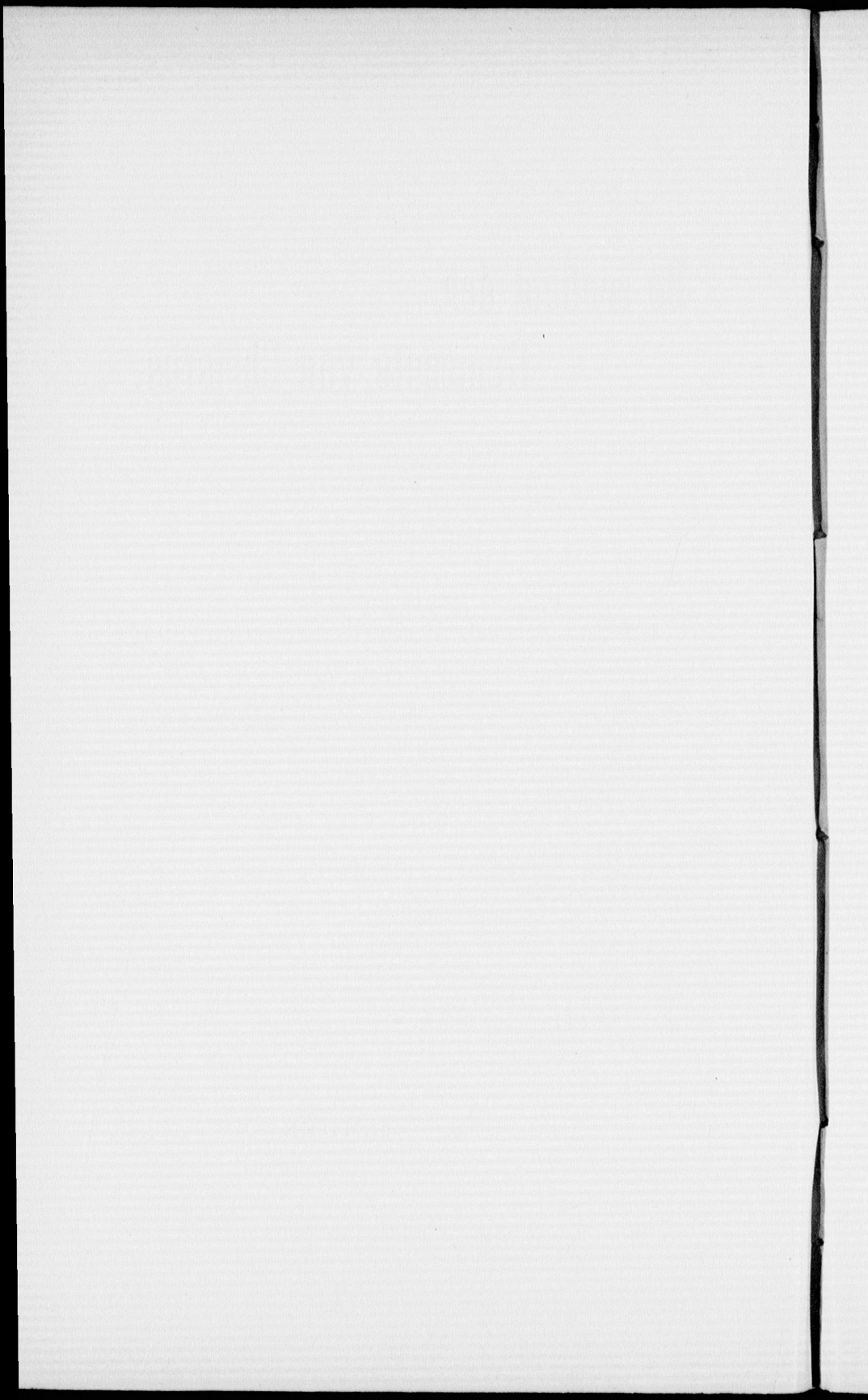

DE EENHEID DER GEMEENTE VAN CHRISTUS.

De eenheid der
Gemeente van Christus.

INTREEREDE.

Uitgesproken den 26^{en} Augustus 1894,

VOOR DE NED. HERV. GEMEENTE VAN UTRECHT,

DOOR

Dr. J. H. GUNNING J.Hz.
V. D. M.

G. LOS. — LEIDEN.

Ik zou er niet aan gedacht hebben dit woord in het licht te geven, wanneer men er mij niet met aandrang om verzocht had, vooral ook omdat velen, die mijne overkomst herwaarts begeerd hebben, mijne intrede door uitstедigheid niet konden bijwonen. Hoewel ik liever deze preek, vooral om het zeer PERSOONLIJK en LOKAAL karakter der toespraken, ongedrukt had gelaten, geef ik haar toch, nu men ze eenmaal gedrukt wenscht, ONVERANDERD zooals ik ze uitsprak.

UTRECHT, 27 Aug. '94.

G.

Liturgie.

Gez. 3 : 3.

Voorgelezen 1 Cor. 1 : 10—24.

Ps. 133 : 1, 3.

Gez. 238 : 4, 5.

Ps. 72 : 8, 11.

Gemeente des Heeren Jezus Christus! De intrede van een nieuwen herder en leeraar biedt nog al eens vaak aanleiding de *nuchterheid* en *soberheid*, die toch vóór alle dingen aan zulk eene heilige ure passen, te vergeten. Vele hoorders komen uit nieuwsgierigheid en spitsen zich de ooren, om straks duchtig te kunnen oordeelen, wikken en wegen, en menig leeraar meent alsdan een volledig programma te moeten geven van zijn leer en zijn plannen — en het einde is dat Gods volk *niet* wordt opgebouwd en Gods Naam *niet* wordt verheerlijkt. Ook *ik* kan niet zonder innerlijke schaamte aan mijn eerste intrêewoord, nu bijkans dertien jaren geleden uitgesproken, terugdenken. Hoeveel scheen mij destijds gewichtig en noodig, waarop ik thans niet zonder een glimlach kan neerzien! Wat al beloften en verwachtingen! Wat al idealen en . . . teleurstellingen, teleurstellingen bovenal met *mijzelven*!

Welnu, ik hoop *geleerd* te hebben, Gemeente! en al kan ook bij eene gelegenheid als deze het persoonlijke niet *geheel* worden gemist, met Gods hulpe zal het toch op den *achtergrond* blijven. Laat mij u, zoo objectief mogelijk, de boodschap des Heils mogen brengen, tot wier verkondiging mij de Heer, naast uwe andere dienaren, geroepen heeft, en zalve Hij, van wien alle licht en wijsheid komt, mijne lippen, opdat de opening mijns monds *Hem* welbehagelijk zij, om wiens goedkeuring het *u* en *mij* alléén te doen moge zijn!

Gij leest mijnen tekst in den Brief aan de Efeziërs, de verzen *vier* tot *zes* van het vierde hoofdstuk.

EFEZE 4 : 4—6.

- 4) *Eén lichaam is het en één Geest, gelijkerwijs gij ook geroepen zijt tot ééne hoop uwer beroeping;*
 5) *één Heer, één geloof, één doop;* 6) *één God en Vader van allen, die daar is boven allen en door allen en in allen.*

Deze Brief aan de Efeziërs heeft bovenal een *leerend, onderwijzend* karakter, en is juist dáárom zoo *praktisch*, zich op het *leven* richtende. Ach wij, alles ontledende theologen, maken scherpe afscheidingen tusschen dogmatiek en ethiek, tusschen geloofsleer en zedeleer, maar hoe verrukkelijk mengt de Heilige Schrift die beide dooréén, ook dáárin ons toonende dat het chris-

telijk leven een *belijden*, en het christelijk belijden een *beleven* is.

In dezen Brief wordt voornamelijk gehandeld over de *Gemeente*, of wilt gij: over de *Kerk* van Jezus Christus, die „ééne éénige Katholieke of Algemeene Kerk (gelijk onze Confessie haar beschrijft) welke is eene heilige vergadering der ware Christ-geloovigen, alle hunne zaligheid verwachtende in Jezus Christus, gewasschen zijnde door het bloed, geheiligd en verzegeld door den Heiligen Geest.” Achtereenvolgens handelt nu de Apostel over die Kerk in haar oorsprong en doel, haar grondslag en omvang, haar inrichting en betrekking tot de wereld, die haar omringt, om met haar strijd en overwinning te besluiten. *Wij* hebben ons, naar onze tekstverzen, thans bij *de openbaring der Gemeente in deze wereld* te bepalen. Beantwoorden wij *dit* tweetal vragen:

Ten eerste: Wat *is* die Gemeente van Christus?

Ten andere: Wat volgt daaruit voor hare leeraars en haarzelve?

I.

Ons teksthoofdstuk begint zoo schoon met de ernstige *vermaning* boven alles de *eenheid* des geloofs te bewaren, op grond en als noodwendig gevolg van het *beleden geloof*. Een christen is geen wijsgeer, die zichzelve een levensregel *maakt*, maar een mensch, die den goddelijken regel *volgt*, hem door zijnen Heiland gesteld. Zijne lezers herinnerende aan hunne heilige

roeping of uitverkiezing tot het Koninkrijk Gods (de Gemeente der geloovigen), vermaant hij hen in ootmoed en zachtmoedigheid hunnen weg te bewandelen.

Daarna — en hiermede begint onze tekst voor deze ure — houdt de *vermaning* op, om plaats te maken voor de beschrijving van de boven en buiten ons staande *objectieve éénheid* der geloovigen. Nu klinkt het niet langer: „tracht naar *dit*, of jaagt naar *dat*!” maar: „aldus *is* het! houdt uw ideaal hoog, en trekt het niet omlaag in het stof!” Eén lichaam *is* het; één Geest *is* het; één Heer, één geloof, één doop *is* het; één God en Vader *is* het — en dat alles maakt, o Gemeente! uw hoopvol belijden, uw blijdschap en uw zekerheid uit, in leven en in sterven.

Laat ons nu deze heerlijke bekentenis des Apostels, die in den volsten zin des woords ook *de* belijdenis der christelijke Kerk mag heeten, in hare verschillende bestanddeelen aandachtig overwegen!

Eén lichaam is het. Let wel, er staat niet: „één lichaam *worde* het!” of „*zal* het eens wezen” — neen, het *is* alzo. God zij geloofd! Alle christenen, die den Heere Jezus naar de Schriften belijden en beminnen, *zijn* elkanders leden en vormen de ééne, heilige, algemeene Kerk, met hare twee groote Afdeelingen, die weldra vereenigd worden: de *triumfeerende* Kerk daarboven en de *strijdende* Kerk hierbeneden, de eerste reeds tot éénheid, ook in hare zichtbare aanbidding des Heeren gekomen, de laatste nog in allerlei secten en kerken en brokstukken gescheiden, maar noch-

tans één in belijdenis van Gods drievuldige genade en onuitputtelijke barmhartigheid. O, zijn hier wellicht broeders of zusters van *andere* afdeelingen der Christenheid — hoe gij ook heeten moogt, of wáár gij ook kerkelijk onder dak zijt gekomen, ik reik u de broederhand wanneer gij Immanuël in oprechtheid liefhebt, en al heb ik ook door bittere en pijnlijke ervaring geleerd dat in ons theologiseerende Nederland geene muren hooger en moeilijker te overklimmen zijn dan onze *kerkelijke* verschansingen, ik hoop toch *altijd* een hoekje in mijn hart open te houden dat voeling zoekt en begeert met een *ieder*, die zich in oprechtheid een lid mag noemen van het ééne, groote lichaam des Heeren.

Die éénheid spreken wij hier in het Heiligdom uit. Gij komt hier niet om een of anderen „redenaar” te beluisteren, wiens „stuk” gij daarna op uwe eigenwillige weegschalen moogt keuren — maar om uwen *God* groot te maken, en Zijnen driemaal heerlijken Naam te aanbidden. Daartoe hebt gij eenen *voorganger* noodig, gewis; God is een God van orde. Maar immers dit woord-zelf wijst reeds op hen die *volgen*? En dit „volgen” beteekent niet een blindelings aannemen van iemands persoonlijke ideeën en meeningen (weg, weg met zulk eene slaafsche dweeperij met uwe leeraren, die niets minder dan menschvergoding moet heeten!) maar gij *volgt* uwen voorganger *als mondige medebelijders* in de gemeenschappelijke aanbedding des Drieënenigen, waarbij *prediking, gebed* en *lied* even belangrijke als onmisbare bestanddeelen zijn. Dát is zeker

wel de *beste* „prediking” waarbij de „preek” als zóódanig geheel vergeten wordt, omdat haar Voorwerp met onwederstaanbare macht de zielen der hoorders overmeesterd heeft. ¹⁾ En dat Voorwerp is de *levende Heiland*, wiens leden wij zijn en dien wij als ons aller Hoofd wenschen te eeren, Hem onzen „eere-dienst” als ons gaestelijk dankoffer toebrengend. Ik sta hier niet als een *zendeling* onder heidenen; ook niet als een *heilsofficier* onder eene schare verheidschte christenen, maar als een *dienaar van Christus' Kerk* waar, zeer zekerlijk, ook zwakke, ook kranke, ook twijfelende, ook dwalende leden zijn, maar toch — zoolang de *hemelsche Landman* u niet heeft *afgesneden*,

---

¹⁾ Geldt ditzelfde niet van het *orgelspel*? Men vergunne ons hier deze kleine uitweiding, omdat ze ons van het hart *moet*. Want wat *zijn* er toch vele *nare* organisten! Hoe kan een organist de stichting van velen *bederven*, wanneer men bemerkt dat hij het eens „heel *mooi*” wil maken, en hoe *waarlijk-schoon* is zijn spel, wanneer het *niet* de aandacht afleidt, maar in werkelijkheid *het gezang der gemeente begeleidt*! Zoo menige organist wil zijne eigene opvattingen „opleggen,” waar hij toch waarlijk geene les in harmonieeler of eene proeve van zijne verbazingwekkende techniek heeft te geven! Hoe heerlijk daarentegen is een *sobere, passende* begeleiding, zonder die jammerlijke „gevoeligheden,” waarbij men bijv. van den eenen regel van Gezang 50 : 4

„Leer ons strijden, leer ons bidden,”

het „bidden” in een brommigen bas- of (erger nog) in een schreeuwend fluit-, en het „strijden” in een bulderenden bazuintoon te hooren krijgt. Alsof niet die *gansche* regel in ónzelfden eerbiedigen, vertrouwend toon gespeeld moest worden! Zoo wordt helaas ook nog maar al te vaak de laatste regel van Gez. 96, na eene akelig-zoetelijke behandeling der drie vorige regels, in een gilend fortissimo „begeleid” Waarom toch? Ja waarom zóóveel in dit geure? Waarom (bij zooveel *goede* vóór- en naspelen als er door bekwame toonkunstenaars zijn *uitgegeven*) vaak zulke droevige „fantasiën” van 't jammerlijkste slag? Doch . . . wij kunnen daarover niet verder uitweiden.

heb ik u te zamen als *ranken* van Zijnen wijngaard te beschouwen, het aan de tucht des Heiligen Geestes overlatende *of* en voor *hoe* ver elke afzonderlijke hoorder *verstaat* en *bevestigt*, hetgeen wij *uit naam der Gemeente* aan al hare leden verkondigen. Ik breng niet *mijn* geloof op den kansel, maar het geloof der *Kerk*; het gebed is niet *mijn* gebed, maar de smeeking der *Gemeente*. Ik *bedoog* hier niet, maar ik *betuig*, ik *verkondig* u de eeuwige waarheid Gods, oneindig verre boven uwe goed- of afkeuring verheven, maar eenvoudig en volstrekt uwe gehoorzaamheid eischende. Zoo ook is het *lied* waarlijk niet een vrij onbelangrijk onderdeel, „tot verpoozing der aandacht” ingesteld, maar een allergewichtigste, allernoodzakelijkste uiting van *ons gemeenschappelijk geloof*. Daarom zal ik u af en toe uitnoodigen *gezamenlijk op te staan*, hetzij bij het uitspreken onzer heerlijke Twaalf Artikelen, hetzij bij het aanheffen van een lied, ¹⁾ waarlijk niet als zekere „nieuwigheid”, of om daardoor den eeredienst „plechtiger” te maken (want als de ernst onzer samenkomsten door zulke uitwendige dingen moet „opgewekt” worden, dan blijft hij *zeker* weg!) maar omdat men dan toch onwillekeurig gevoelt: wij treden te zamen *handelend* op; wij zijn hier niet als een „publiek,” dat naar dien éénen man

---

¹⁾ De Gemeente gelieve, ook zonder dat dit uitdrukkelijk *gezegd* wordt, het als eene *uitnoodiging tot mede-opstaan* te beschouwen, wanneer ik, na het voorlezen van eenig lied, *blijf staan*. Vooral als slotzang, na de prediking, als samenvatting van den dank of de bede der gansche Gemeente, is zulk een *staande* gezongen lied zoo uitnemend op zijne plaats.

op den kansel „luistert,” maar als „Gemeente,” en stellen ons als zóódanig voor het aangezichte Gods, ons hopen en verwachten, ons danken en ons belijden voor Hem uitsprekende.

Eén lichaam is het en één Geest. Al wat leeft wordt door eenigen geest beziel, goed of boos. Ieder mensch is een voorwerp van begeerte voor booze en lage machten, die om zijn bezit strijden — de „daemonen in de lucht” van welke de Apostel gewaagt, en die ons ten allen tijde omringen. Maar in de Gemeente heerscht nog een andere, eene hoogere Geest dan die machten der duisternis, welke ook *haar* belagen om (ware het mogelijk) ook Gods uitverkorenen te verleiden — de Heilige Geest bezielt dat groote, mystieke lichaam van Jezus Christus tot een leven der heiligste, heerlijkste *vrijheid*, en juist dáárom der schoonste *gemeenschap*. Geen starre *eenvormigheid* wekt Hij onder de geloovigen! Eenvormigheid is de *dood* van alle leven. Maar opdat de vrijheid niet ontaarde, vormt de Heilige Geest die éénheid der Gemeente in Christus, die al Zijne belijders als hun hoogste en dierbaarste kleinoed begeeren en bewaren. „Die Geest zal *mij* verheerlijken,” zegt Jezus, „want Hij zal het uit het *mijne* nemen, en zal het u verkondigen.”

Gemeente des Heeren! onderzoek nu uzelve of gij aanvankelijk deze dingen verstaat. Of gij een oog bezit voor de werkelijkheid der *eeuwige* wereld, die een voorwerp is van *gelooven* en *niet* van *zien*. Of gij den bloei ook *uwer* kerkafdeeling niet langer verwacht van eenige organisatie of tucht of leer (hoe belangrijk

en onmisbaar ook op zichzelf), maar van den levenden *Christus* dien gij belijdt, en van de innigheid en beslistheid waarmede elk uwer Hem omklemt. Want vergeet toch niet wat de Apostel hierop terstond laat volgen! „Gij zijt *geroepen* tot ééne hoop uwer beroeping” (of roeping), dat beteekent: gij hebt, als uitverkorenen en beminden Gods, in onderscheiding van de blinde heidenen, die *zonder* God en *zonder* hope in dit leven zijn, een vast en welbepaald *doel* waarin ¹⁾ gij leeft, eene hope die *niet* beschaamt, omdat God, die ze bij u *gewekt* heeft, haar ook in heerlijkheid *bekroonen* zal. En nu bedenkt het: adeldom verplicht. Wie *zulk* eene toekomst heeft, laat er zich ook *volkomen* door beheerschen en leiden.

Eén Heer, één geloof, één doop. Eén Heer, namelijk Christus. Alle kennis des heils rust in Christus, van Hem gaat alle leven uit, in Hem vindt het zijn doel en middelpunt — in Hem, die onze vrede *is*, en daardoor alle muren verbroken heeft, die de menschen zoo jammerlijk van elkander scheiden. ²⁾ De Gemeente

¹⁾ Er staat in 't Grieksch: *in* eene hoop. Krachtens hunne roeping leven de geloovigen *in ééne* hoop, *in ééne* richting naar hunne eeuwige toekomst henen. Zie ook Gal. 1 : 6; 1 Cor. 7 : 15 (*in* vrede); 1 Thess. 4 : 7 (*in* heiligmaking).

²⁾ Men lette toch op vers drie van ons teksthoofdstuk, en merke op hoe, volgens den heiligen Apostel, de *vrede*, door Christus aangebracht, de rechte *grondslag* voor onderlinge gemeenschap en verstandhouding is! *Eenheid door vrede*. Gewoonlijk doet men omgekeerd, en denkt „als men maar eerst een accoord sluit, en eene uitwendige eenheid van vormen of belijdenis heeft ingesteld, dan zullen de broederlijke liefde en eensgezindheid wel komen.” Maar Paulus leert dat zij, die *beginnen* met liefhebben, zij het dan ook dat er onder hen nog allerlei nuanceeringen van inzicht en gevoelen bestaan, ten

is geen *Republiek* met algemeen stemrecht, maar eene *Monarchie* waar Eén het bevel voert. En — welk een heilig *recht* heeft die Eéne op dat gezag! Het rust niet op de macht des gewelds — maar ten koste van Zijn bloed en tranen, van Zijn gadeloos lijden aan het hout des kruises, heeft Hij Zijn volk voor eeuwig onlosmakelijk aan zich verbonden, en Hem aanziende kan elke overwonnen vijand, kan elke gevonden verlorene niet anders doen, dan met Johannes uitroepen: „het is de *Heer*, het is de *Heer!*” Geloovige! *is* nu uw leven ook waarlijk een leven in de *gehoorzaamheid* aan dezen uwen Vorst? Zijt *gij* reeds koning-af geworden? Ach, hoeveel koninkjes, hoeveel eigenwillige grooten zijn er menigmaal in de Gemeente des Heeren! Houdt het bij dat „*één Heer*” van den Apostel, en leert *alle* menschen, hoe wijs en vroom ze ook zijn of schijnen mogen, minder achten dan ijdelheid!

Eén Heer, één geloof. Eén geloof. Daarmede wordt niet bedoeld één *dogma*, éénzelfde geloofsleer, geloofsuiting, want ach, bij volkomen eenstemmigheid in deze kan het zaligmakende, kinderlijke *geloof* ten éénen male *ontbreken*, en daaraan wordt hier toch ongetwijfeld door den Apostel gedacht. Wanneer men in het „arme-zondaars-geloof” (als ik het zoo eens noemen

---

slotte tot de *ware éénheid*, óók van belijden, moeten en zullen geraken. Het is niet de eenvormigheid of identiteit van *begrippen*, die de *harten* tot elkander brengt, maar omgekeerd: wanneer de *harten* elkander verstaan, komt die eenheid van inzichten *vanzelf*. Hoeveel is er uit dezen éénen grondregel niet te leeren — óók voor ons kerkelijk leven!

mag) één is; wanneer men als een in zichzelf verlorene dien rijken Heiland omklemmt, in wien men zijne rechtvaardiging *en* zijne heiliging, in wien men zijn *alles* heeft gevonden voor tijd en eeuwigheid, ach, dan kan dat ééne, ondeelbare, onwankelbare *geloof* met zooveel kalmte allerlei geloofsovertuigingen en *-schakeeringen* nevens zich dulden! Hiermede wil ik in geen deele de noodzakelijkheid eener vaste, *kerkelijke* belijdenis ontkennen. Eene Kerk *heeft* hare Confessie, of zij houdt op Kerk te zijn, en wie haar dienen wil, moet kunnen betuigen haar *eerlijk* en *van harte* te deelen, anders hoort hij *niet* in haar thuis. Maar . . . wie dezen band ten koste van alles *rechterlijk* wil handhaven, en niet *allereerst* op de onmisbaarheid van hartgrondige, *persoonlijke bekeering* aandringt, die kweekt huichelarij en letterknechterij — en ik zeg u dat zijn *harde* meesteressen! Wie evenwel dit ruime, blijde, heerlijke Evangelie verkondigt, en daarbij *niet* vraagt naar vormen, gewoonten en begeerten der „vromen,” wordt tegenwoordig al spoedig een „ketter” gescholden. Maar wie, die God vreest, en daarom naar de menschen niet *durft* te vragen, kan dit in onze dagen ontgaan? Gemeente! ik wensch dat gij weet dat ik mij eerlijk en van harte een zoon onzer Gereformeerde martelaarskerk begeer te noemen, wier belijdenis door genade ook de mijne is; maar juist dáárom hoop ik een *mild* hart te hebben, ruim genoeg om allen, die den Heiland oprechtelijk liefhebben, er in op te nemen, zelfs hen, die mij wellicht spoedig verwerpen zullen, er bij ingesloten!

Eén Heer, één geloof, één doop. Dat beteekent alweer niet: één doopsbediening, één doopritus; want ook dáárin heerschte altijd, en met volkomen recht, de meest mogelijke vrijheid ¹⁾; maar de doop is de *openlijke*, hoorbare en zichtbare belijdenis van het geloof in Jezus Christus, dus de gemeentelijke bevestiging van het gemeenschappelijk belijden van den Heiland. „Want zoovelen als gij in Christus gedoopt zijt, hebt gij Christus aangedaan.” O lieve Gemeente! ik hoop zoo dat gij diepen eerbied zult hebben voor den Heiligen Doop, en zijne bediening *nooit* als een lastig, eentonig „toevoegsel” tot de Catechismus-prediking, maar steeds als een groot *voorrecht* zult beschouwen, waaraan gij gaarne en getrouw deelneemt. De doop, als het teeken van de afwassching onzer zonden door Jezus' bloed, is eene profetie van de volkomen heiligheid, die ons wacht, wanneer wij eenmaal „onder de gemeente der uitverkorenen in het eeuwige leven onbevlekt gesteld zullen worden.”

Eén God en Vader van allen, die daar is boven allen, en door allen, en in allen. (De lezing „in u allen” is ongetwijfeld eene onjuiste). Hier is natuurlijk, blijkens den samenhang, alleen sprake van *geloovigen*, en niet van alle menschen, die op aarde wonen. In de belijdenis van den Drieëenige lost zich alle kennis der Gemeente, lost zich haar gansche geloof op. *God boven allen*, de hoog boven het geschapene Verhevene; *God door allen*, de alles en allen Doordringende; *God*

¹⁾ Zie mijn geschrift: Onze Eeredienst. Opmerkingen over het liturgische element in den Gereformeerden Cultus. Groningen, 1890, blz. 103.

in allen, omdat Hij woning maakt in het hart van Zijn volk, en aan al Zijne kinderen Zijne zalige tegenwoordigheid doet kennen en gevoelen.

Dit alles nu belijdt de Gemeente des Heeren als *onomstootelijke waarheid*. Zij *bewijst* die waarheid niet, maar zij *betuigt* haar en *aanbidt*.

Is nu — zoo vraagt men onwillekeurig — de toestand der Kerk ooit aldus volkomen geweest, zóó éénig en onverdeeld, als de heilige Apostel haar in deze verzen beschrijft? Volmondig antwoorden wij: *neen! nimmer!* ¹⁾ Evenmin in Paulus' dagen als in de onze. Al waren ook *alle* kerken en afdeelingen, die er van de eerste tot deze negentiende eeuw bestaan hebben, getrouw gebleven aan dit „één Heer, één geloof, één doop” van den Apostel, dan zou toch reeds hare *onderlinge* verdeeldheid het „één lichaam” van onzen tekst op de smartelijkste wijze weerspreken. En daarom past ons boven alles een toon van diepe *beschaming* en *verootmoediging* over de gescheurdheid van Christus' lichaam, en wel verre van ons zelfgenoegzaam achter de muren van ons kerkelijk verblijf te verschuilen, en ons in te richten als hadden wij eene eeuwigheid vóór ons, stellen wij ons de vraag

---

¹⁾ Even volmondig had ik kunnen zeggen: *Ja, gewisselijk!* wanneer ik de Kerk in haar eeuwige, ideale gestalte had in het oog gevat, gelijk het in het Apostolicum luidt: „ik geloof éene, heilige, algemeene, christelijke Kerk.” Door 's Heeren trouw *is* het alzoo, en ons geloof (dat immers slechts beamen kan datgene wat *werkelijk is*) spreekt dit dan in deze heerlijke, allesomvattende belijdenis uit. Maar wij hebben hier slechts het oog op de strijdende kerk, in hare lijdensgestalte, die zij in *deze* bedeeling wel *houden* zal. En ach, *wie* durft het van *haar* beweren, dat hare éénheid ooit *openbaar* is geworden?

des profeten: „is het voor ulieden wel de tijd, dat gij woont in uwe gewelfde huizen, en zal *dit* huis (het huis des *Heeren*) woest zijn?”

Maar *ondanks*, ja veeleer, *om* dit alles — hoog blijve de standaard onzer koninklijke belijdenis opgericht: *één Heer, één geloof, één doop!* Geve onze bazuin hieromtrent een helder, een ondubbelzinnig geluid! Hoe zwakker wij in onszelfen zijn, te vaster en blijmoediger zullen wij ons vastklemmen aan het Ideaal, omdat wij weten dat hemel en aarde voorbij mogen gaan, maar dat *blijven* zal de genade des Driemaalheiligen, wiens majesteit de Gemeente op aarde met de reeds aanvankelijk verlore creatuur in den hemel aanbidt. En wie uwer nu *iets* van deze dingen verstaat, die voege zich bij dat volk „hetwelk het geklank kent!” De Geest en de Bruid roepen: „Kom!” Dat roepen zij niet alleen tot den Bruidegom, die nog vertoeft, maar ook tot de menschheid rondomme, waar nog zoovelen zijn, die geen vrede kennen, terwijl toch het bloed der verzoening van vrede spreekt, óók voor hen.

Wie gelooft nu deze prediking, en aan wien wordt dientengevolge de arm des Heeren geopenbaard? „Niet de hoog ontwikkelde geest, schatrijk aan blinkende gedachten, maar het hart dat, bij ontdekkend licht des Heiligen Geestes, voor zichzelf in zijn dood en verlorenheid doorzichtig werd. Het hart der kinderen, aan wie naar 's Vaders welbehagen geopenbaard wordt, wat den wijzen en verstandigen verborgen blijft. Zóó vormt zich de Gemeente der kinderen

Gods, de ééne, heilige, algemeene Christelijke Kerk, met verscheidenheid van gaven en talenten, maar saamverbonden tot één lichaam door éénen Geest, één Heer, één geloof, één doop; één getuigenis des levens, worstelend en stamelend ook bij haar schoonste uitdrukking hierbeneden, maar bestemd om in eeuwige heerlijkheid van rondom den Troon des driemaal Heiligen gehoord te worden in de verste diepten van het verheerlijkt Heelal." ¹⁾

Geloofd zij Jezus Christus, die ons roept verkondigers te zijn van zóó groot eene zaligheid! O dat onze mond er nimmermeer van zwijge! Komt, geliefden, laat ons ook in ons lied de heerlijkheid onzer belijdenis uitspreken, en, ons vereenigende met allen, die Immanuël liefhebben, hierboven en hierbeneden, Hem grootmaken, die alle banden slaakt en alle muren vallen doet!

Gezang 238 : 4, 5.

Nabij of ver, — wij zijn verbonden;
 Een Heer en één geloof, één doop,
 Eén Geest is hier door ons gevonden,
 En één is aller liefd' en hoop;
 Wij bidden en wij danken zaâm
 Tot God met d' éénen VADERNAAM.

Verheft den Heer! zijn dag komt nader;
 Eén kudd', één Herder is beloofd;
 De volken buigen zich te gader
 Voor Jezus Christus, aller Hoofd!
 Oeh, of die heildag haast verscheen!
 Dan worden aard en hemel één!

¹⁾ Blikken in de Openbaring door J. H. Gunning Jr. Deel I blz. 204.

II.

Wat heeft nu een *leeraar* te doen, die de Gemeente van Christus dient, wier éénheid wij u thans naar het Apostolisch woord hebben beschreven, en wat volgt daaruit voor *haarzelve*? Hier zij het ons, bij wijze van uitzondering, thans vergund een weinig ook over *onszelven* te spreken, en dat, met het oog op de velerlei stemmen, die uit uw midden tot mij gekomen zijn, zoo *openhartig en onomwonden mogelijk*.

Wat de *leeraars* aangaat: een iegelijk heeft zich te onderzoeken of hij *vastelijk* gelooft dat daar op aarde zulk eene Gemeente *is*, gelijk de heilige Apostel ons haar beschreven heeft, en dat hij tot haren dienst *van Godswege* geroepen is. Welnu, met ootmoed maar toch ook met kalme verzekerdheid mag ik dit voor 's Heeren en uw aangezicht *bevestigen*. Ik heb dat reeds dezen morgen uitgesproken, toen mij het „ja ik, van ganscher harte” niet alleen van de lippen maar ook uit het diepst mijner ziele kwam, en gaarne *herhaal* ik ook thans in uw midden: wat ik u tot dusver in deze ure, naar dit ons tekstwoord heb voorgehouden, drukt ook *mijn* innigste overtuiging uit, gelijk ik mij *in alle dingen* eerlijk en onbepaald aan Gods geschreven Woord kinderlijk wensch te onderwerpen.

Maar daarom hebt *gij* dan ook van nu af aan evenzeer eene roeping tegenover *mij*, als ik tegenover *u*. Heb *ik* u als de Gemeente des Heeren te beschou-

wen, niet als een ijdel „publiek,” dat ik zoek te behagen, maar als de „kudde” des Heilands, die ik moet weiden — *gij* hebt mij van nu af aan, nevens mijne ambtgenooten, als een geroepen dienaar van Jezus Christus te *behandelen* en te *eeren*, te eeren *niet* door laffe vleierij, die ik hoop dat *gij* mij èn om uwszelfs — èn om mijnentwil besparen zult, maar door mijn woord aan te nemen als *Gods roepstem* tot u, zoodat *gij* u telkens afvraagt wat *de Heer* u ook door *mijnen* mond te zeggen heeft. Het trof mij, dat ons „Predikbeurtenblad” van gisteren juist *dezen* tekst bevatte: „Zijt uwen voorgangeren gehoorzaam, en zijt hun onderdanig, want zij waken voor uwe zielen, als die rekenschap geven zullen; opdat zij dat doen mogen met vreugde en niet zuchtende; want dat is *u* niet nuttig!” Let vooral ook op deze laatste woorden! Het is voor *u*, o Gemeente! schadelijk wanneer *gij* *ons* niet aanneemt als wat wij zijn: gezanten van Christus’ wege, die u toeroepen: laat u met God verzoenen! Moogt *gij* dan uwe taak *verstaan*, ook tegenover uwen jongsten leeraar. *Begint* althans met hem te *vertrouwen*! Waarom stellen christenen (en daaronder ook dezulken wier „liefheid” en „innigheid” bijkans spreekwoordelijk werden) het zich tot taak eenen medebelijder, onnoodig en ongeroepen, van hun misnoegen te verzekeren, in plaats van hem met een broederlijken handdruk te steunen? Waarom hebben vele „geloovigen” er behagen in eenen medereiziger naar de eeuwigheid, van wien zij *vermoeden* of *hooren zeggen*, dat hij niet in alles met hen medegaat, zoo-

veel mogelijk verdriet en pijn te doen? Zou dat recht zijn voor *God*, al is het misschien een eisch der *partij*? Zou dat zijn naar het Woord des Heeren? Ik vraag uw vertrouwen en uwen *steun*, Gemeente! bovenal den steun van uw gebed, opdat mijn werk in waarheid gezegend en tot zegen zij van dit deel van Jezus' kudde. Ik hoop hen steeds als vrienden te bejegenen, die mij met zachtmoedigheid „de waarheid durven zeggen,” maar de beste vrienden van een leeraar zijn toch steeds *diegenen* geweest, die in hunne binnenkamer de knieën weten te buigen, en hem aanhoudend opdragen voor den troon der genade. Want *wiens* geestelijk leven is zóó telkens bedreigd, als dat van een herder en leeraar in onze felbewogen dagen?

O, gij weet niet *hoe* mijn hart ontroerd is bij de gedachte dat ik thans in *uw* midden, Gemeente van Utrecht! zal hebben te arbeiden. Wat al herinneringen wekt deze stad niet bij mij op! Een gelukkigen studententijd bracht ik hier door, en meer dan één band werd er in aangeknoopt, die voor mijn verder leven van gewicht is geworden. Hoe menige vriendelijke woning stond voor mij open waar ik, met de onbesuisdheid aan een jongeling van achttien jaren eigen, de groote problemen van onze studentenwereld mocht bespreken, en vaak een sympathiek hart ontmoette, dat mij den strijd hielp dragen en verlichtte. Laat mij althans *twee* namen met dankbaren eerbied in uw midden mogen uitspreken: *Mr. Falck* en *Jonkheer van Weede van Dijkveld*. Ach, dat ik hunne

stem hierbeneden niet meer hooren zal! Maar . . . misgunnen wij hun de rust bij hunnen Heiland niet, dien zij zoo trouw hebben gediend! Zal ik hier ook *thans* wederom zulke warme harten terug vinden, harten die mij althans *éénigszins* het verlies van mijner ouders huis zullen vergoeden, dat mij het verlaten van Leiden zoo *dubbel* zwaar heeft gemaakt? O vrienden! laat ons toch den korten tijd, dien wij nog te leven hebben, wat *licht* en *warmte* rondom ons verspreiden, gelijk die twee ontslapenen het hebben gedaan! Hoe *anders* doen vele christenen in onze dagen!

Wat zegt ook deze oude, eerwaardige Dom veel tot mij! Nog zie ik mij daarginds op de studentenbanken met moeite een plaatsje veroveren, om het machtige woord van den onvergetelijken van Oosterzee te kunnen hooren, of neerzitten onder de prediking van zoo menigeen uwer, waarde ambtgenooten! met wie ik van nu af aan in deze gemeente zal mogen arbeiden. En hoe kan het anders of ik denk thans onwillekeurig aan die plechtige ure, juist vijftien jaren geleden, dat ik met kloppend harte op dezen zelfden kansel stond, om mijn „Eerste Voorstel” te houden over „Jezus en den blinden Bartimeüs,” waarna mijn lieve vader op mij toetrad, en mij met tranen aan zijn hart drukte, mij Gods zegen toebiddende over die eerste, ach zoo zwakke en gebrekkige Evangelieprediking . . . Waar blijft de tijd! Waarlijk, „wij brengen onze jaren door als eene gedachte!” Ach, dat wij leerden ze *goed* te tellen, opdat wij een wijs harte bekwamen!

Waarde Medebroeders in de Heilige Bediening! Ik herinner mij in eene levensbeschrijving van Calvijn gelezen te hebben, hoe op het Ministerie der Geneefsche predikanten, een der ouderen eens tot een jongeren ambtgenoot zeide: „hoe is het, mijn broeder! met u daarbinnen gesteld? Het komt mij voor dat gij minder ernstig zijt in het vermanen. Wat drukt u? Is er eene verborgen zonde, die u omlaag trekt? Is er in uwe bediening iets niet recht voor den Heer?” En daarop knielden zij te zamen neder, God smeekende om genade en om licht, en *zóó werd* de belemmering weggeruimd, tot heil van dien leeraar niet alleen, maar ook van de gansche Gemeente. O, mocht ik *zulke* broeders onder u aantreffen! Hoe vaak geschiedt het niet in onzen tijd dat elk zijn eigen kringetje vormt, en zich te midden zijner engere geestverwanten opsluit, terwijl men voor *elkander* en voor de *geheele* kudde des Heeren toch zulk een hooge, gewichtige opdracht ontving! Schenkt mij uwe toegenegenheid, moge het zijn straks ook uwe vriendschap, en weet verzekerd dat ik, die in jaren uw jongere ben, u gaarne in alles als mijne meerderen wensch te eeren.

Waarde Bevestiger, broeder Quast! Nu mijn geliefde vader, doordat hij in den vreemde toeft, mij niet tot deze gemeente inleiden *kon*, waart gij zoo goed deze taak op u te nemen, en ik dank u hartelijk voor de uitnemende wijze waarop gij dit gedaan hebt. Ik geloof dat wij *elkander best* zullen verstaan, en ik hoop van uwen omgang *veel* te zullen leeren. Laat al het gelijkvloersche en kleingeestige dat meermalen

onze vaderlandsche predikantenwereld innerlijk verdeelt, nooit op onzen omgang, nooit op onze verhoudingen zijnen verpestenden invloed doen gevoelen. Wie *kan* denken aan *zichzelf*, wanneer hij de banier des *Konings* draagt?

Hooggeschatte Felix! Waar ik broeder Merens, die evenals gij eene welverdiende rust geniet, tot mijn groot leedwezen thans *niet* begroeten kan, omdat ongesteldheid hem aan zijne woning bindt, verblijdt het mij dubbel *u* hier in welstand te mogen zien. Ik ben geroepen *uw* opvolger te wezen, en dat zegt *niet* weinig. Ik weet, ook nog uit mijn eigen studententijd, hoe gij steeds het oor en het hart van een *groot* deel dezer gemeente gehad hebt, en daarom voel ik al het gewicht er van dat ook *gij* mijne komst herwaarts gewenscht hebt. In welke ondergeschikte punten wij ook wellicht mogen verschillen, in liefde voor onze Kerk, in eerbied voor de Heilige Schrift als Gods Woord, in hartelijke begeerte deze Gemeente te weiden met de staven „liefelijkheid” en „zamenbinders,” wensch ik nòch voor u nòch voor iemand anders onder te doen. God kroone uwe grijsheid met Zijn genade, en zette u straks over in de erfenis, die Hij voor Zijne getrouwen heeft weggelegd!

Broeders ouderlingen en diakenen! dat ook gij niet allen éézelfde taal spreekt en éézelfde verlangen hebt, is mij uit velerlei brieven gebleken. Welnu, gij hebt heden avond gehoord dat ik voor verschil van inzicht geene vrees heb, mits er éénheid zij in Christus. Laat ons in *Hem* ons vereenigingspunt zoeken,

maar verder elkanders zelfstandigheid eerbiedigen. Ik hoop het de uwe te doen, maar ik verwacht ook van u hetzelfde ten mijnen opzichte, want ik ben *niet* genegen mijne vrijheid ook maar door één draadjen of vezeltjen aan banden te laten leggen. Mogen wij *broederlijk* samenwerken, en schenke de Heer der Gemeente u voor uw gewichtig ambt Zijnen onmisbaren zegen.

Leden van het Kiescollege! ik hoop dat gij geen berouw moogt hebben over de keuze, die gij op mij hebt uitgebracht. Men heeft mij vrij volledig ingelicht omtrent de verschillende stroomingen en partijen, die er onder u bestaan, en van de zeer uiteenlopende verwachtingen, die men van mij gelieft te koesteren. Ook heeft het mij aan tal van raadgevingen niet ontbroken die, wanneer ik ze alle wilde opvolgen, mij aan de weerhanen onzer kerktorens gelijk zouden maken, die alle drijvingen van weder en wind aanschouwelijk voorstellen. Ik hoop dat niet te doen, maar dat alles zoo snel mogelijk te vergeten, en hoegenaamd niet te vragen naar hen, die mij *al* dan *niet* begeerden, maar eenvoudig het werk op te vatten, waartoe *de Heer* mij door uwe tusschenkomst geroepen heeft. God zegene uwe gewichtige werkzaamheid, waar die weldra wederom zal worden ingeroepen, tot het waarachtig heil der Gemeente en tot eere Zijns Naams!

Ambtgenooten van zusterkerken hier ter stede! medebroeders uit den ring, uit den omtrek, of uit andere plaatsen! mogen onze wegen van tijd tot tijd in eenigheid des geestes samenloopen! Mijn hart heeft

grootelijks behoefte aan collegiaal verkeer, maar is alleszins verzadigd van confessioneele en kerkrechtelijke geschillen. Op den breedten, heerlijken grondslag van mijn tekstwoord voor dit avonduur hoop ik velen uwer menigmaal te zullen ontmoeten.

Indien hier leden van den Gemeenteraad aanwezig zijn, neemt dan de verzekering uit mijnen mond aan dat wij, ook in de samenkomsten der Gemeente, den Heer om een zegen hopen te vragen voor uwe regeering. Wie hebben *meer* den steun des gebeds noodig dan zij, die in onze onrustige dagen geroepen worden het gezag hoog te houden? „Alle ziel zij den machten, over haar gesteld, onderworpen; *want er is geene macht dan van God.*” Welk eene verantwoordelijkheid voor Overheid en onderdanen beide!

Heeren Kerkvoogden en Notabelen! ontvangt mijnen eerbiedigen groet. Ik hoop dat gij steeds den onmisbaren steun zult ontvangen, om de *uitwendige* belangen van den eeredienst naar behooren te kunnen behartigen, hetwelk dan vanzelf op allerlei wijze ook *hun* ten goede komt, die voor de meer *geestelijke* nooden dezer gemeente hebben te waken.

Aan Professoren en Studenten dezer achtbare Universiteit, ook aan de *rustende* Hoogleeraren, onder wie ik mijne leermeesters Beets, Brill en Doedes met erkentelijkheid en eerbied begroeten mag, bid ik van ganscher harte Gods rijkste zegeningen toe. Gelijk ik dat te Leiden zoo gaarne deed, hoop ik ook hier de Hoogeschool telkens den Heer op te dragen in het gebed. Immers het behoeft u toch niet uitdrukkelijk te worden

herinnerd, Gemeente! dat ons volksleven, met name ook ons Vaderlandsche *Protestantisme*, ten nauwste met onze Academiën verbonden is? Dáár toch worden de mannen gevormd die als rechters, als artsen, als leeraars, als denkers de publieke opinie zullen vormen en beheerschen. Wee, wee onzer Kerk wanneer zij voor dit *hooge* belang geen oog zou hebben! In het bijzonder gedenk ik met erkentelijkheid aan de Theologische Faculteit, wier dankbare leerling ik was. God stelle haar, met de haar toegevoegde kerkelijke Hoogleraren, voor het groot getal jonge mannen, die zich hier tot de bediening des Woords voorbereiden, tot rijken zegen! En mocht mijne studeer- of huiskamer, waarde aanstaande medebroeders, studenten in de theologie! iets aantrekkelijks voor u hebben, gij zult mij, evenals *iedere* student, die mijn omgang begeeren mocht, van harte welkom wezen. Ik dank u zeer vriendelijk voor het warme Adres, door zoovelen uwer mij in de dagen, dat ik over het beroep herwaarts beslissen moest, toegezonden.

Godsdienstonderwijzers, leeraren aan christelijke scholen, kweekelingen der Utrechtsche Zendingsvereeniging, aan wier hoofd ik mijnen hooggeschatten aanverwant mag begroeten, directrice en zusters van het Diakonessenhuis, regenten en directeuren van onderscheidene Godshuizen! ik noem u thans met name, niet alleen om u te danken voor de vele en hartelijke brieven, die ik van u ontving, maar ook om u te verzekeren dat ik gaarne uwe belangen met de Gemeente den Heer wensch op te dragen. Ik *weet*

het: de arbeid zal voor mij hier *niet* gemakkelijk zijn, en ik behoefde waarlijk geene *fijne* voelhorens te hebben om te bemerken dat sommigen mij liever zagen *gaan* dan *komen*. Aan openhartigheid heeft het in dezen *niet* ontbroken! Maar toch eene Gemeente die, om nu maar niet *meer* te noemen, het voorrecht heeft een eigen Zendingsvereeniging en een eigen Diakonessenhuis te hebben, waar bidstonden voor Israël en de Heidenen geene zeldzaamheid zijn, o die herbergt toch zeker ook *velen* die het geleerd hebben *vooruit* en vooral ook *naar Boven* te zien, en met dezulken van tijd tot tijd in aanraking te komen, zal mij een liefelijk voorrecht zijn.

Vrienden uit Gouda en uit Leiden! hoe verblijdt mij *uwe* tegenwoordigheid in deze ure! Ik dank u voor uwe overkomst, die mij het verkwikkend bewijs is dat gij mij, nu ik eenmaal besloot u te gaan verlaten, wilt *mede witzenden* tot deze mijne nieuwe en gewichtige taak. Blijft mijner in uwe gebeden gedenken, en laat de hoofdgedachte dezer verkondiging, die gij zoo vaak uit mijnen mond vernomen hebt, u en mij bemoedigen mogen bij onze scheiding: *één Heer, één geloof, één doop*.

Gemeente van Utrecht! Waar liefde woont gebiedt de Heer den zegen. Wat ik mijner goede Leidsche Gemeente toebad bij het *neerleggen*, ¹⁾ zij ook mijne bede voor u bij het *aanvangen* van mijnen arbeid: „de genade van onzen Heere Jezus Christus, de liefde

¹⁾ De heerlijkheid van den driemaal heiligen Naam. Een woord van afscheid. G. Los, Leiden.

Gods en de gemeenschap des Heiligen Geestes zij met u allen!" De naam des Heeren is een sterke toren, welgelukzalig allen die dáárheen vluchten en dáár hunne ruste zoeken, bij al de beslommingen van onze afmattende dagen!

Wilt mij ook eenigen tijd laten tot mijzelven te komen, na de aangrijpende weken, die achter mij liggen, en *helpt* mij in mijn *eigenlijke* werk, door mij niet terstond van allerlei zaken op te dragen, die mijn ambt niet onmiddellijk medebrenge. Ook *deze* stad heeft gewis hare nuttige en noodige vereenigingen tot „afschaffing,” „onthouding” en „*geheel*-onthouding,” tot „verbetering,” „bevordering,” „opwekking,” „verbreiding” en „bestrijding” van alle mogelijke goede en kwade dingen... ik *bid* u, laat mij voorloopig met vrede, geëerde Bestuurders van dat alles! opdat ik aan de prediking en mijn gemeentelijk werk allereerst mijne geringe krachten moge wijden.

Een *partijman* hoop ik *nimmer* te worden. Ik weet het, óók wel door *eigen* smartelijke ervaring, dat het Koninkrijk Gods in Staat noch Kerk bevorderd wordt door kracht of geweld, en dat *alle* partijschap, met hare onmisbare organisatiën, reglementen en commandanten, uit den booze is. Ik ken maar één programma, waaraan ik mijzelven van harte wensch te onderwerpen; het is dit ééne: „voorwaar, voorwaar zeg ik u: tenzij dat iemand wederom geboren worde, hij kan het Koninkrijk Gods *niet* zien.”

God schenke mij genade hieraan *getrouw* te zijn! „Getrouwheid” is een woord dat men in onze dagen

veel *gebruikt*, maar ook vaak *misbruikt*. O, dat de waarheid Gods hoog verheven zij en blijve boven de ellendige, kleinzielige, armzalige kibbelarijen van ons vaak zoo laaggezonken kerkelijk leven! Wij *hebben* „de waarheid” niet te verdedigen, en ons druk te maken alsof zij buiten ons gevaar liep — de waarheid is sterker dan *al* hare tegenstanders, want zij onderwerpt hen toch *allen* vroeg of laat; maar zij is óók sterker dan *al* hare verdedigers, van welke zij er niet één van noode heeft. Jezus Christus is *de* waarheid, en wie zich *Hem* volkomen onderwerpt, en aan *Hem* in werkelijkheid genoeg heeft, die is Zijn trouwste dienaar, en Zijn krachtigste strijder, en zal het dan ook gewisselijk ervaren hoe die waarheid *hem* vrijmaakt en zaligt. Laat ons *klein* denken van ons en al het onze, en groot, eindeloos *groot* van onzen God! *Nooit* kan 't geloof *te veel* verwachten. Nooit werd een arme zondaar teleurgesteld, die een beroep deed op het rijke hart van zijn Heiland. En daarop wil ook ik, arm en machteloos schepsel in mijzelven, het wagen, vuriglijk den steun en de voorbede vragende van allen, die zich met mij één weten in Jezus Christus, hartelijk hopende dat de Heer ook *mijn* zwakken dienst gebruiken wil om Zijne belijders nader tot elkander te brengen, tot uitbreiding van Zijn zalig Koninkrijk en tot verheerlijking van Zijnen nooit volprezenen Naam.

Ik weet het goed: de strijd komt en blijft. Ook onze wekelijksche opgangen in het huis des gebeds worden telkens weer afgebroken door de zesdaagsche worsteling in het drukke, afmattende, dagelijksche

leven, dat er wèl op uit is iemand spoedig te doen verslijten en te doen verlangen naar de eeuwige rust. Welnu, mijne ziel, verheug u, verheug u! Er *blijft* ook eene rust over voor het volk van God, en wat wij hier, op de rust- en hoogtepunten van ons leven belijden, belijden in hope en onder duizendvoudige struikeling, wordt eerlang door alle kinderen Gods met ongedekten aangezichte in heerlijkheid aanschouwd. Zóó reizen wij *welgemoed* verder, lieve tochtgenooten! en schorten ons de lendenen op. Wij hebben één geloof, één doop, één doel, één vaderland, één vreugde, één hemel, en boven alles één Heer, één Jezus, en wat Hij *heet* dat *is* Hij ook: een Heiland, die Zijn volk zalig maakt van *al* hunne zonden. Loof, loof dien Heer, mijne ziel, en alles wat binnen in mij is prijze Zijnen heiligen Naam! Amen.

NASCHRIFT.

Een enkel woord tot sommigen in de Gemeente
van Utrecht. ¹⁾

Het woort Christi woone rijkelick in
u in alle wijsheit: leert ende vermaent
malkanderen, met psalmen ende loffangen,
ende geestelike liedekens, singende den
Heere met aengenaemheyt in uwer herte.

COL. 3 : 16.

Met eenigen tegenzin, omdat mij de zaak eigenlijk zoo weinig
gewichtig voorkomt, maar toch ook weer met alle liefde, omdat
het u geldt, geliefde Gemeente! wil ik hier enkele woorden
zeggen over eene zaak, die velen uwer zoo bitter *zwaar*
schijnt te wegen, namelijk: *het gebruik van den Vervolgbundel*.
Hoeveel heb ik dáárover niet reeds moeten hooren en lezen!
Hoeveel lange, dringende, soms ernstige, soms ook weinig
ernstige epistels heeft men dááraan gewijd! Indien slechts de
helft van al de brieven, welke in de afgelopen weken mij
werden toegezonden, over *andere*, over *hoogere* belangen ge-
handeld hadden, *hoe* innig zou het mij verheugd hebben!

---

¹⁾ Dit geheel *persoonlijke* woord gelieve men *buiten* Utrecht ongelezen,
althans onbesproken en ongecritiseerd te laten.

Maar helaas, de „nieuwe gezangen" waren en bleven schering en inslag bij het *meeste*, dat ik van uwentwege vernam!

Geloof gij niet dat ik, die een man des vredes ben, *gaarne* het genoegen gesmaakt zou hebben *allen te zamen* te bevredigen, wanneer dit *mogelijk* ware geweest? Edoch, ik *kon* niet anders dan eenvoudig den weg te gaan, dien ik voor 's Heeren aangezigt besloten heb te bewandelen, namelijk *terstond*, van mijne intrede af aan, *naast* de oude óók de *nieuwe* liederen te gebruiken. Mag ik u thans eens zeggen *waarom*?

Op den voorgrond staat mij dat in eene *christelijke* Gemeente het *christelijke* lied eenvoudig *onmisbaar* en *noodzakelijk* is. Ik oordeel hen *niet*, die er anders over denken; ik zal hen *gaarne* als *broeders* erkennen, wanneer zij voorts den Heere Jezus liefhebben; maar *ik* kan 't niet anders inzien. Voor een *uitsluitend* gebruik der oud-testamentische *Psalmen*, waarin de Christus toch niet anders dan *aangeduid* en *voorspeld* wordt, vind ik geen *enkelen* Bijbelschen grond, al zou ik ook onze heerlijke Psalmen in onzen eeredienst voor geen schatten ter wereld willen *missen*.

Maar geeft men *dát* nu eenmaal *toe*, *erkent* men de behoefte aan het *nieuw-testamentische* lied, dan is toch, dunkt mij, de vraag naar het *aantal* gezangen, dat men zingen mag, eene *bekrompene* en *dwaze*. Het gebruik van gezangen in onze bedehuizen is *verkeerd*, en dan ook *geen enkel* lied gezongen! *Of* dat gebruik is *goed*, en dan ook *hoe ruimer de keuze hoe liever!* (Altijd als ze *goed* zijn). „Zonder einde geeft Uw lof, Jezus! ons de *rijkste* stof." Zoo pas uit Duitschland teruggekeerd, denk ik nog met zekere jaloerschheid aan het meer dan 600 nummers tellende Gezangboek, dat ik daar heb aange troffen, en hadden *wij* er een met **6000** of **60000** schriftuurlijke liederen, — het zou wellicht wat *lastig* zijn in het gebruik, maar ik zou er mij toch *van heeler harte* in verblijden! Wie zingt *ooit* genoeg van zijnen dierbaren Heiland en Heer?

Is dus de *noodzakelijkheid* van het christelijk lied voor onze gemeenschappelijke samenkomsten toegegeven, dan kan men toch van *kerkelijk* standpunt geen grooter bezwaar hebben tegen de *nieuwe* dan tegen de *oude* gezangen. *Beide* zijn, volgens de uitspraken der Dordtsche Synode van 1618—19, evenals naar de oudvaderlijke praktijk *ongeoorloofd*, en wie het verlot eener Generale Synode noodig heeft, eer hij met rustig geweten in het bedehuis een lied aanheft, welnu die *zwijge!* Ik zal er hem niet zuur om aankijken, al behoort *ik* tot dezulken *niet*. Ik voor mij acht het in onze, waarlijk in wel *meer* en wel *gewichtiger* opzichten zoo geheel *veranderde* toestanden, *niet* geraten door *zulk* eene „hoog-kerkelijke” overweging zich het noemen van den zoeten en dierbaren Jezusnaam in het gemeentelijk lied te laten ontzeggen. Zouden zelfs de *strengste* vrienden van Dordt in onze Kerk wel in *alles* conform aan het oudvaderlijk model *zijn* en *handelen?* Ik voor mij, die de *wettigheid* onzer bestaande Kerkenordering *erken* (wat volstrekt *niet* insluit dat ik haar in alles *goedkeur*), neem dankbaar uit de handen onzer „Haagsche Synode” den Vervolgbundel aan. Ik wenschte wel dat wij nimmer *slechter* geschenk van haar ontvangen hadden!

Is dan deze Bundel *volmaakt?* Wel neen, volstrekt niet! Er zijn gezangen in, die ik nooit zal laten zingen. Die zijn er ook in den *ouden* Bundel. Maar maakt niet ook de felste Gezangenhater bij het gebruik zijner *Psalmen* eene *keuze?* Wie laat ooit *alle* verzen uit het Psalmboek door de Gemeente aanheffen? Weet ge, als ik een mand met vruchten krijg, waaronder zich hier of daar een wormstekige bevindt, werp *ik* die gansche mand niet weg, maar laat de minder smakelijke exemplaren liggen, heel dankbaar dat er nog zoovele *goede* overblijven!

En als men nu zegt: „ja maar, juist die *verkeerde* gezangen doen zooveel kwaad,” dan antwoord ik: laat ons toch niet

vitten! Het is bekend genoeg dat men ook in onze heden-
daagsche *Psalmberijming* heel wat „Remonstrantschen zuur-
deesem” kan vinden, als men een scherpe dogmatische bril
opzet. Toch betreuren nog maar *weinig* in onze kerk de
zooveel „zuiverder” berijming van den godzaligen Dathenus.
Wie met een *geloovig* hart onze Psalmen zingt, ach, die stoot
zich aan die „ketterse wendingen” niet! En zoo meen ik ook
dat een *levend*, waarachtig *bekeerd* voorganger wel van zelf
slechts *goede* liederen uit zal kiezen, terwijl het mij toch *al*
te dwaas voorkomt tegen een dood en weerloos *boek* zoo te
ijveren, terwijl men de schreiendste ongeloofs*prediking* op
honderden kansels duldt, en dulden *moet*, helaas! Ik ben ver-
zekerd dat iemand, die den Heiland liefheeft, slechts *die*
liederen door de Gemeente zal doen aanheffen, die met het
geloof der Gemeente overeenstemmen, en dat dan die enkele
brave-Hendrik-achtige, min of meer verwaterde, rationalistische
verzen, die er inderdaad in onze bundels te vinden *zijn*, hem
hoogenaamd niet hinderen zullen, en zijn hoorders evenmin.
Mij heeft eens iemand in Leiden gezegd dat hij, na een jaar
onder mijne prediking *zwijgend* de gezangen te hebben aange-
hoord, ze voortaan meê was gaan zingen, „omdat ik *altoos*
gezorgd had dat de zuivere waarheid er *in* was.” En, Gode
zij dank, daarvoor te zorgen valt nog *niet* zoo zwaar, met het
oog op onze twee in menig opzicht toch zoo schoone en goede
gezangbundels!

Dit alles nu aldus zijnde, was het *mij* persoonlijk *onmogelijk*
den Vervolgbundel te laten liggen. Van mijne eerste Gemeente
af aan heb ik er voor *geijverd* (ik mag zeggen: met zachtheid
en verstand). Waar ik zag dat er veel tegenkanting tegen be-
stond, gelijk in Wilhelminadorp, of gelijk in Leiden, waar geen
mijner rechtzinnige ambtgenooten hem gebruikte, daar liet ik
de zaak *rusten*. Waar het zonder veel strijd *kon*, gelijk in
Bennebroek, daar heb ik hem met mijnen kerkeraad ingevoerd,

en de geheele gemeente is er nog steeds blijde om. In Gouda *vond* ik hem, evenals hier te Utrecht, tot mijne vreugde reeds in gebruik. Zou ik nu niet *verkeerd* doen hem op eenmaal in de grijze *Bisschopsstad* te gaan mijden, en dat waar broeders in Christus als de Heeren Bronsveld, Quast, Valeton, de Jonge (en wellicht nog anderen) hem geregeld gebruiken, terwijl *geen* der andere dienstdoende ambtgenooten het noodig geacht heeft mij het gebruik van deze liederen te *ontraden*, hoewel het vrijwel *bekend* was dat ik er een warm vriend van was? Dat *zij* dezen bundel niet gebruiken, kan ik mij wel *begrijpen*. Als men tien, twintig, dertig jaren lang het *nooit* heeft gedaan, en er komt op eenmaal een jonger collega, die er mede begint, en men *ziet* hoe velen in de Gemeente dat *verkeerd* vinden, nu ja, dan zou men mogen *wenschen* dat allen *gezamenlijk* zeiden: „wij doen 't cok, want de zaak *is* toch goed!” — maar men kan er toch óók weer „in komen,” dat men daar nu *geen* lust in heeft. Een ieder zij in zijn *eigen* gemoed ten *volle* verzekerd! Voor *mij* evenwel staat de zaak *anders*. Ik *vind* den Vervolgbundel in gebruik, en *kan* niet anders dan dankbaar daarvoor zijn. Waarlijk, ik zou mijzelfven voorkomen een dienaar van *menschen* en *niet* van Christus te zijn, wanneer ik, *tegen* mijne zoowel in de praktijk als in geschrifte steeds betoonde ingenomenheid met onze beide Gezangbundels, éénen daarvan weglief ter wille der „zwakke broeders.”

Hoort eens, lieve Gemeente! men kan dien „zwakken” broederen ook wel eens *te veel* ter wille zijn! In de onbesuisdheid en hardheid, waarmede zij maar al te vaak *hun* meening willen doordrijven en opleggen, (ook *mij* wilden opleggen, blijkens meer dan één mij toegezonden brief), spreekt nog wel wat *anders* dan teederheid en schuchterheid van zin, gelijk men dien toch alleerst van zulke *aanvangers* op den weg des levens verwachten mocht. Men heeft mij verhaald dat, toen Ds. Quast de Nieuwe Gezangen in gebruik zou nemen, een aantal

politie-agenten gerequireerd was om de orde in het bedehuis te handhaven. Zóó vreesde men voor de handtastelijke en luidklinkende bewijzen van afkeuring der „zwakke" broederen! En op *welk* eene wijze velen hunner geestverwanten, die thans *buiten* onze kerk geraakt zijn, voor hunne meeningen en opvattingen gestreden hebben, ligt ons allen nog versch in 't geheugen. Van groote „zwakheid" lei hun optreden nu juist *geen* getuigenis af! Gewisselijk *zijn* er onder de tegenstanders der „Gezangen" vrome, ware kinderen Gods, en ik wenschte wel om wat liefs, dat ik hun de droefenis had *kunnen* besparen mij „zoo'n liedje" te hooren opgeven. Maar er *zijn* er ook onder die . . . . men eenvoudig *beslist* en *kloek* moet *afwijzen*, en een leeraar, die dat *niet* doet, *raakt er onder!* God beware mij er voor!

Gij bemerkt het, lieve Gemeente! dat ik deze geheele zaak, die zooveel uwer zoo *zwaar* schijnt te wezen, nog al *vroolijk* en *welgemod* onder de oogen zie. Ik vind haar, met den besten wil ter wereld, niet belangrijk genoeg om er *mijn* zielevrede ook maar één oogenblik door te laten verstoren.

Maar toch *heeft* zij eene *ernstige* zijde, namelijk *voor u*. En ik *mag* toch, als een uwer leeraren, dit woord *niet* besluiten zonder de dringende vermaning: *onderzoek u of gij in den geloove zijt!* Uw *orthodoxie* zal wel in orde zijn; het geldt ten minste vrij algemeen als een bewijs van groote rechtzinnigheid tegen *gezangen*, en in het bijzonder tegen de *nieuwe* gezangen, te ijveren. Maar bedenk het, mijn broeder of zuster! *orthodox* en *geloovig* zijn *twee!* Men kan ook als een rechtzinnig mensch voor eeuwig *verloren* gaan! En o, als een medereiziger naar de eeuwigheid, bid en smee ik u: Vraag u toch af of gij den levenden Heiland kent en toebehoort, of Hij, door genade, reeds uw *één* en uw *al* geworden is!

En *dan* . . . . dan *kunnen* zulke dingen als deze laffe, kleinzielige, armzalige „gezangen-quaestie" geen *quaestie* voor ons

zijn! Dan kan men nog wel uiteenloopende *denkbeelden* en *meeningen* daaromtrent koesteren, ach ja, maar dan stelt men die toch niet langer *op den voorgrond*, dan *voelt* men toch met juisten, gemeentelijken tact: „dit zijn belangen van den *tweden* of *derden* rang! Wij willen het daar malkanderen niet *moeielijk* om maken!” Als wij waarlijk *leven* in de verwachting van *Jesus'* heerlijke *wederkomst*; indien het ons *waarlijk* te doen is om het heil van onsterfelijke *zielen*; indien wij elkaar er op aanzien met *deze* vraag in het hart: „*kent* gij reeds den *éénigen* troost in leven en in sterven?” — o, dan is het *onmogelijk* dat wij ons laten ophouden en boos maken en ergeren door het zingen of niet-zingen van lied no. 192 of 193! En daarom, ik *kan* en ik *wil* niet gelooven dat *op den duur* zij, die waarlijk kinderen Gods *zijn*, elkander om deze nietigheid zullen *blijven* veroordeelen, die mij thans voorkomt *meer* dan voldoende te zijn besproken en uiteengezet. „Nubicula est — transibit,” zeide mijn geliefde leermeester van Oosterzee wel eens op zijn colleges, wanneer hij allerlei aanvallen op het Christendom besprak — welnu, dat zeg ik ook van harte omtrent *deze* zaak; nubicula est — transibit, *het is maar een wolkje — en 't zal wel voorbij drijven!*

Wat is nu mijn *stille hoop en verwachting*? Drieërlei!

Dat ik over deze nietige zaak (*nietig*, in vergelijking bij de *hooge* belangen, die in onzen ernstigen tijd aan de orde zijn), *nooit* meer zal behoeven te spreken of te schrijven, en dat de lieve vrienden, die 't met mij hierover *oneens* zijn, zich maar vooraf van mijne „onbekeerlijkheid” in dezen overtuigd zullen houden. Kom, er is gelukkig nog *zoo*veel waarin wij 't hartelijk *ééns* zijn, dat wij deze geschilpunten maar moesten laten *rusten*. De Heer nadert! Laat ons in *Hem* ons verblijden!

Ten andere dat men toch deze zaak *niet* tot eene voorwendsel make om de roepstem, ook door *mijnen* zwakken dienst tot de Gemeente komende, te verwaarloozen. Die „oude” of „nieuwe

gezangen" zingt, zinge den Heere, en wie ze *niet* zingt, *zwijge* den Heere! Voor hen *samen* heb ik slechts ééne boodschap: namelijk dat Jezus Christus in de wereld is gekomen, om zondaren zalig te maken. En dat is toch een getrouw woord en *aller* aanneming waardig!

Eindelijk: dat de nu zoo heftige tegenstand gaandeweg moge verminderen, en dat het „één Geest" van mijn heerlijk tekstwoord ook meer en meer *hieruit* blijken moge, dat de Gemeente van Utrecht *éénstemmig* en *hartelijk*, zonder vreeze en zonder uitrekenen van nummertjes of boekjes, *elk* lied mede aanheffe, waarin haar nooit volprezen Koning en Zaligmaker *naar de Heilige Schriften* geloofd en verheerlijkt wordt.

J. H. GUNNING J.Hz.

N A S C H R I F T.

Een enkel woord tot sommigen in de Gemeente
van Utrecht. ¹⁾

Het woort Christi woone rijkelick in
u in alle wijsheit: leert ende vermaent
malkanderen, met psalmen ende toffangen,
ende geestelike liedekens, singende den
Heere met aengenaemheyt in uw' herte.

COL. 3 : 16.

Met eenigen tegenzin, omdat mij de zaak eigenlijk zoo weinig
gewichtig voorkomt, maar toch ook weer met alle liefde, omdat
het u geldt, geliefde Gemeente! wil ik hier enkele woorden
zeggen over eene zaak, die velen uwer zoo bitter *zwaar*
schijnt te wegen, namelijk: *het gebruik van den Vervolgbundel*.
Hoeveel heb ik dáárover niet reeds moeten hooren en lezen!
Hoeveel lange, dringende, soms ernstige, soms ook weinig
ernstige epistels heeft men dááraan gewijd! Indien slechts de
helft van al de brieven, welke in de afgelopen weken mij
werden toegezonden, over *andere*, over *hoogere* belangen ge-
handeld hadden, *hoe* innig zou het mij verheugd hebben!

¹⁾ Dit geheel *persoonlijke* woord gelieve men *buiten* Utrecht ongelezen,
althans onbesproken en ongecritiseerd te laten.

Maar helaas, de „nieuwe gezangen" waren en bleven schering en inslag bij het *meeste*, dat ik van uwentwege vernam!

Gelooft gij niet dat ik, die een man des vredes ben, *gaarne* het genoegen gesmaakt zou hebben *allen te zamen* te bevredigen, wanneer dit *mogelijk* ware geweest? Edoch, ik *kon* niet anders dan eenvoudig den weg te gaan, dien ik voor 's Heeren aanzicht besloten heb te bewandelen, namelijk *terstond*, van mijne intrede af aan, *naast* de oude óók de *nieuwe* liederen te gebruiken. Mag ik u thans eens zeggen *waarom*?

Op den voorgrond staat mij dat in eene *christelijke* Gemeente het *christelijke* lied eenvoudig *onmisbaar* en *noodzakelijk* is. Ik oordeel hen *niet*, die er anders over denken; ik zal hen gaarne als *broeders* erkennen, wanneer zij voorts den Heere Jezus liefhebben; maar *ik* kan 't niet anders inzien. Voor een *uitsluitend* gebruik der oud-testamentische *Psalmen*, waarin de Christus toch niet anders dan *aangeduid* en *voerspeld* wordt, vind ik geen *enkelen* Bijbelschen grond, al zou ik ook onze heerlijke Psalmen in onzen eeredienst voor geen schatten ter wereld willen *missen*.

Maar geeft men *dít* nu eenmaal *toe*, *erkent* men de behoefte aan het *nieuw-testamentische* lied, dan is toch, dunkt mij, de vraag naar het *aantal* gezangen, dat men zingen mag, eene *bekrompene* en *dwaze*. Het gebruik van gezangen in onze bedehuizen is *verkeerd*, en dan ook *geen enkel* lied gezongen! *Of* dat gebruik is *goed*, en dan ook *hoe ruimer de keuze hoe liever!* (Altijd als ze *goed* zijn). „Zonder einde geeft Uw lof, Jezus! ons de *rijkste* stof." Zoo pas uit Duitschland teruggekeerd, denk ik nog met zekere jaloerschheid aan het meer dan 600 nummers tellende Gezangboek, dat ik daar heb aange troffen, en hadden *wij* er een met **6000** of **60000** schriftuurlijke liederen, — het zou wellicht wat *lastig* zijn in het gebruik, maar ik zou er mij toch *van heeler harte* in verblijden! Wie zingt *ooit* genoeg van zijnen dierbaren Heiland en Heer?

Is dus de *noodzakelijkheid* van het christelijk lied voor onze gemeenschappelijke samenkomsten toegegeven, dan kan men toch van *kerkelijk* standpunt geen grooter bezwaar hebben tegen de *nieuwe* dan tegen de *oude* gezangen. *Beide* zijn, volgens de uitspraken der Dordtsche Synode van 1618—19, evenals naar de oudvaderlijke praktijk ongeoorloofd, en wie het verlot eener Generale Synode noodig heeft, eer hij met rustig geweten in het bedehuis een lied aanheft, welnu die *zwijge!* Ik zal er hem niet zuur om aankijken, al behoort *ik* tot dezulken *niet*. Ik voor mij acht het in onze, waarlijk in wel *meer* en wel *gewichtiger* opzichten zoo geheel *veranderde* toestanden, *niet* geraten door *zulk* eene „hoog-kerkelijke” overweging zich het noemen van den zoeten en dierbaren Jezusnaam in het gemeentelijk lied te laten ontzeggen. Zouden zelfs de *strengste* vrienden van Dordt in onze Kerk wel in *alles* conform aan het oudvaderlijk model *zijn* en *handelen?* Ik voor mij, die de *wettigheid* onzer bestaande Kerkenordering *erken* (wat volstrekt *niet* insluit dat ik haar in alles *goedkeur*), neem dankbaar uit de handen onzer „Haagsche Synode” den Vervolgbundel aan. Ik wenschte wel dat wij nimmer *slechter* geschenk van haar ontvangen hadden!

Is dan deze Bundel *volmaakt?* Wel neen, volstrekt niet! Er zijn gezangen in, die ik nooit zal laten zingen. Die zijner ook in den *ouden* Bundel. Maar maakt niet ook de felste Gezangenhater bij het gebruik zijner *Psalmen* eene *keuze?* Wie laat ooit *alle* verzen uit het Psalmboek door de Gemeente aanheffen? Weet ge, als ik een mand met vruchten krijg, waaronder zich hier of daar een wormstekige bevindt, werp *ik* die gansche mand niet weg, maar laat de minder smakelijke exemplaren liggen, heel dankbaar dat er nog zooveel *goede* overblijven!

En als men nu zegt: „ja maar, juist die *verkeerde* gezangen doen zooveel kwaad,” dan antwoord ik: laat ons toch niet

vitten! Het is bekend genoeg dat men ook in onze heden-
daagsche *Psalmberijming* heel wat „Remonstrantschen zuur-
deesem” kan vinden, als men een scherpe dogmatische bril
opzet. Toch betreuren nog maar *weinigen* in onze kerk de
zooveel „zuiverder” berijming van den godzaligen Dathenus.
Wie met een *geloovig* hart onze Psalmen zingt, ach, die stoot
zich aan die „kettische wendingen” niet! En zoo meen ik ook
dat een *levend*, waarachtig *bekeerd* voorganger wel van zelf
slechts *goede* liederen uit zal kiezen, terwijl het mij toch *al*
te dwaas voorkomt tegen een dood en weerloos *boek* zoo te
ijveren, terwijl men de schreiendste ongeloofs*prediking* op
honderden kansels duldt, en dulden *moet*, helaas! Ik ben ver-
zekerd dat iemand, die den Heiland liefheeft, slechts *die*
liederen door de Gemeente zal doen aanheffen, die met het
geloof der Gemeente overeenstemmen, en dat dan die enkele
brave-Hendrik-achtige, min of meer verwaterde, rationalistische
verzen, die er inderdaad in onze bundels te vinden *zijn*, hem
hoegenaamd niet hinderen zullen, en zijn hoorders evenmin.
Mij heeft eens iemand in Leiden gezegd dat hij, na een jaar
onder mijne prediking *zwijgend* de gezangen te hebben aange-
hoord, ze voortaan *meê* was gaan zingen, „omdat ik *altoos*
gezorgd had dat de zuivere waarheid er *in* was.” En, Gode
zij dank, daarvoor te zorgen valt nog *niet* zoo zwaar, met het
oog op onze twee in menig opzicht toch zoo schoone en goede
gezangbundels!

Dit alles nu aldus zijnde, was het *mij* persoonlijk *onmogelijk*
den Vervolgbundel te laten liggen. Van mijne eerste Gemeente
af aan heb ik er voor *geijverd* (ik mag zeggen: met zachtheid
en verstand). Waar ik zag dat er veel tegenkanting tegen be-
stond, gelijk in Wilhelminadorp, of gelijk in Leiden, waar geen
mijner rechtzinnige ambtgenooten hem gebruikte, daar liet ik
de zaak *rusten*. Waar het zonder veel strijd *kon*, gelijk in
Bennebroek, daar heb ik hem met mijnen kerkeraad ingevoerd,

en de geheele gemeente is er nog steeds blijde om. In Gouda vond ik hem, evenals hier te Utrecht, tot mijne vreugde reeds in gebruik. Zou ik nu niet *verkeerd* doen hem op eenmaal in de grijze *Bisschopsstad* te gaan mijden, en dat waar broeders in Christus als de Heeren Bronsveld, Quast, Valetou, de Jonge (en wellicht nog anderen) hem geregeld gebruiken, terwijl *geen* der andere dienstdoende ambtgenooten het noodig geacht heeft mij het gebruik van deze liederen te *ontraden*, hoewel het vrijwel *bekend* was dat ik er een warm vriend van was? Dat *zij* dezen bundel niet gebruiken, kan ik mij wel *begrijpen*. Als men tien, twintig, dertig jaren lang het *nooit* heeft gedaan, en er komt op eenmaal een jonger collega, die er mede begint, en men *ziet* hoe velen in de Gemeente dat *verkeerd* vinden, nu ja, dan zou men mogen *wenschen* dat allen *gezamenlijk* zeiden: „wij doen 't cok, want de zaak *is* toch goed!” — maar men kan er toch óók weer „in komen,” dat men daar nu *geen* lust in heeft. Een ieder zij in zijn *eigen* gemoed ten *volle* verzekerd! Voor *mij* evenwel staat de zaak *anders*. Ik vind den Vervolgbundel in gebruik, en *kan* niet anders dan dankbaar daarvoor zijn. Waarlijk, ik zou mijzelf een dienaar van *menschen* en *niet* van Christus te zijn, wanneer ik, *tegen* mijne zoowel in de praktijk als in geschrifte steeds betoonde ingenomenheid met onze beide Gezangbundels, ééne daarvan wegliefte ter wille der „zwakke broeders.”

Hoort eens, lieve Gemeente! men kan dien „zwakken” broederen ook wel eens *te veel* ter wille zijn! In de onbesuisdheid en hardheid, waarmede zij maar al te vaak *hun* meening willen doordrijven en opleggen, (ook *mij* wilden opleggen, blijkens meer dan één mij toegezonden brief), spreekt nog wel wat *anders* dan teederheid en schuchterheid van zin, gelijk men dien toch alleerst van zulke *aanvangers* op den weg des levens verwachten mocht. Men heeft mij verhaald dat, toen Ds. Quast de Nieuwe Gezangen in gebruik zou nemen, een aantal

politie-agenten gerequireerd was om de orde in het bedehuis te handhaven. Zóó vreesde men voor de handtastelijke en luidklinkende bewijzen van afkeuring der „zwakke” broederen! En op *welk* eene wijze velen hunner geestverwanten, die thans *buiten* onze kerk geraakt zijn, voor hunne meeningen en opvattingen gestreden hebben, ligt ons allen nog versch in 't geheugen. Van groote „zwakheid” lei hun optreden nu juist *geen* getuigenis af! Gewisselijk *zijn* er onder de tegenstanders der „Gezangen” vrome, ware kinderen Gods, en ik wenschte wel om wat liefs, dat ik hun de droefenis had *kunnen* besparen mij „zoo'n liedje” te hooren opgeven. Maar er *zijn* er ook onder die . . . men eenvoudig *beslist* en *kloek* moet *afwijzen*, en een leeraar, die dat *niet* doet, *raakt er onder!* God beware mij er voor!

Gij bemerkt het, lieve Gemeente! dat ik deze geheele zaak, die zooveel uwer zoo *zwaar* schijnt te wezen, nog al *vroolijk* en *welgemoed* onder de oogen zie. Ik vind haar, met den besten wil ter wereld, niet belangrijk genoeg om er *mijn* zielevrede ook maar één oogenblik door te laten verstoren.

Maar toch *heeft* zij eene *ernstige* zijde, namelijk *voor u*. En ik *mag* toch, als een uwer leeraren, dit woord *niet* besluiten zonder de dringende vermaning: *onderzoek u of gij in den geloove zijt!* Uw *orthodoxie* zal wel in orde zijn; het geldt ten minste vrij algemeen als een bewijs van groote rechtzinnigheid tegen *gezangen*, en in het bijzonder tegen de *nieuwe* gezangen, te ijveren. Maar bedenk het, mijn broeder of zuster! *orthodox* en *geloovig* zijn *twee!* Men kan ook als een rechtzinnig mensch voor eeuwig *verloren* gaan! En o, als een medereiziger naar de eeuwigheid, bid en smEEK ik u: Vraag u toch af of gij den levenden Heiland kent en toebehoort, of Hij, door genade, reeds uw *één* en uw *al* geworden is!

En *dan . . . dan kunnen* zulke dingen als deze laffe, kleinzielige, armzalige „gezangen-quaestie” geen *quaestie* voor ons

zijn! Dan kan men nog wel uiteenlopende *denkbeelden* en *mee-ningen* daaromtrent koesteren, ach ja, maar dan stelt men die toch niet langer *op den voorgrond*, dan *voelt* men toch met juist, gemeentelijken tact: „dit zijn belangen van den *tweden* of *derden* rang! Wij willen het daar malkanderen niet *moeielijk* om maken!” Als wij waarlijk *leven* in de verwachting van *Jezus' heerlijke wederkomst*; indien het ons *waarlijk* te doen is om het heil van onsterfelijke *zielen*; indien wij elkaar er op aanzien met *deze* vraag in het hart: „*kent* gij reeds den *éénigen* troost in leven en in sterven?” — o, dan is het *onmogelijk* dat wij ons laten ophouden en boos maken en ergeren door het zingen of niet-zingen van lied no. 192 of 193! En daarom, ik *kan* en ik *wil* niet gelooven dat *op den duur* zij, die waarlijk kinderen Gods *zijn*, elkander om deze nietigheid zullen *blijven* veroordeelen, die mij thans voorkomt *meer* dan voldoende te zijn besproken en uiteengezet. „Nubicula est — transibit,” zeide mijn geliefde leermeester van Oosterzee wel eens op zijn colleges, wanneer hij allerlei aanvallen op het Christendom besprak — welnu, dat zeg ik ook van harte omtrent *deze* zaak; nubicula est — transibit, *het is maar een wolkje — en 't zal wel voorbij drijven!*

Wat is nu mijn *stille hoop en verwachting*? Drieërlei!

Dat ik over deze nietige zaak (*nietig*, in vergelijking bij de *hooge* belangen, die in onzen ernstigen tijd aan de orde zijn), *nooit* meer zal behoeven te spreken of te schrijven, en dat de lieve vrienden, die 't met mij hierover *oneens* zijn, zich maar vooraf van mijne „onbekeerlijkheid” in dezen overtuigd zullen houden. Kom, er is gelukkig nog *zóóveel* waarin wij 't harte-lijk *ééns* zijn, dat wij deze geschilpunten maar moesten laten *rusten*. De Heer nadert! Laat ons in *Hem* ons verblijden!

Ten andere dat men toch deze zaak *niet* tot eene voorwendsel make om de roepstem, ook door *mijnen* zwakken dienst tot de Gemeente komende, te verwaarloozen. Die „oude” of „nieuwe

gezangen" *zingt*, zinge den Heere, en wie ze *niet* zingt, *zwijge* den Heere! Voor hen *samen* heb ik slechts ééne boodschap: namelijk dat Jezus Christus in de wereld is gekomen, om zondaren zalig te maken. En dat is toch een getrouw woord en *aller* aanneming waardig!

Eindelijk: dat de nu zoo heftige tegenstand gaandeweg moge verminderen, en dat het „*één* Geest" van mijn heerlijk tekstwoord ook meer en meer *hieruit* blijken moge, dat de Gemeente van Utrecht *éénstemmig* en *hartelijk*, zonder vreeze en zonder uitrekenen van nummertjes of boekjes, *elk* lied mede aanheffe, waarin haar nooit volprezen Koning en Zaligmaker *naar de Heilige Schriften* geloofd en verheerlijkt wordt.

J. H. GUNNING J.Hz.
